

S11

ENGELLİ BİREYLERDE SİGARA KULLANIMININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Ebru Yıldırım, Aysel Yıldız, Fatma Mutluay, Candan Algun

İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon

Bölümü

ENGELLİ BİREYLERDE SİGARA KULLANIMININ DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Amaç: Engelli bireylerde sigara kullanımı ve sigaraya bakış açısını değerlendirmek.

Yöntem: İstanbul Bağcılar Belediyesi Engelliler Sarayı'nın hizmetlerinden yararlanan bedensel engelli bireylerin demografik karakteristikleri ve sigara kullanma durumları kaydedildi. Sigara bağımlılığını tanımlama ve skorlandırmada Fagerstrom Testi kullanıldı.

Bulgular: 15-42 yaş arası 47 gönüllü engelli birey (kadın/erkek =14/33) değerlendirildi. Katılımcılardan 8 kişi aktif sigara içicisi, 4 kişi sigarayı bırakmış ve 35 kişi sigara kullanmıyordu. Aktif olarak sigara içenler ve sigarayı bırakmış olanlarda ilkokul yıllarında sigaraya başlama oranı %50 iken, son 5 yıl içinde sigaraya kullanmaya başlama oranı %33,3 olarak saptandı. Arkadaş faktörü sigara içmede rol oynayan major neden (%78,7) olarak ifade edildi.

Fagerstrom nikotin bağımlılık testi sonuçlarına göre; çok düşük derecede sigara bağımlılığı %4,3, düşük derecede sigara bağımlılığı %10,6, orta derecede sigara bağımlılığı %4,3, yüksek derecede sigara bağımlılığı %4,3, çok yüksek derecede sigara bağımlılığı %2,1 olarak belirlendi.

Nikotin bağımlılığı ile sigara kullanım süresi ($r_s=0,825$ $p<0,001$) ve erkek cinsiyet ile günlük içilen sigara sayısı ($r_s=0,325$, $p=0,018$) arasında pozitif yönde ilişki saptandı.

Sonuç: Çalışmamızda yer alan engelli bireylerde sigara bağımlılık oranı Türkiye ortalamasının altında bulunsa da katılımcıların sigaraya başlama yaşının düşük olması dikkat çekicidir. Engelli bireyler için planlanacak sosyal destek projelerinde sigara bırakma desteğine de yer verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Engelli, sigara, nikotin bağımlılığı

ASSESSMENT OF SMOKING In DISABLED INDIVIDUALS

ABSTRACT

Objective: To assess tobacco use and the perspectives of cigarettes in people with disable.

Methods: Demographic characteristics and smoking status were recorded of disabled people who benefit from the Istanbul Bagcilar Municipality Palace of Disabled service. The Fagerstrom Test was used for defining and scoring the smoking-dependency.

Results: 47 volunteers with disabilities (age range: 15-42 years and female/male=14/33) were evaluated. Number of active smokers were 8 people, number of quit smoking were 4 people and number of nonsmokers were 35 people in all participants. The ratio of start to smoking in the school years was found 50% and the rate of start to smoking was found to 33.3% over the past 5 years in active smokers and quit smoking people. Friend factors were expressed causing the major role (78.7%) for smoking.

According to the Fagerstrom nicotine dependence test very low, low, moderate, high and very high degrees of nicotine dependence were 4.3%, 10.6%, 4.3%, 4.3% and 2.1% respectively.

Positive correlations were found between duration of smoking and nicotine dependence ($r=0.825$ $p<0.001$) and number of cigarettes smoked daily with male gender ($r = 0.325$, $p=0.018$).

Conclusion: Although the rate of tobacco addiction is below the average of Turkey in our study, The low onset age to smoking is remarkable in people with disable. The support of smoking cessation should be included in projects will be planned for the disabled people

Keywords: Disabled people, smoking, nicotine dependency

Giriş ve Amaç

Engellilik; kişiden ya da bir bütün olarak vücuttan beklenen davranışlar, yetenekler ve görevler olarak ifade edilen normal aktivitelerin yerine getirilmesindeki eksiklik ya da sınırlılığı" ifade eder (WHO, 1980; Coleman, 2000). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 2011 Dünya Engellilik Raporu'nda dünya genelinde 18 yaş üzeri nüfusun %15,6'sının engelli olduğunu bildirmektedir (WHO, 2011).

Fiziksel inaktivite ile sağlıksız beslenmeye ilave olarak koroner kalp hastalığı ve serebrovasküler hastalıklar gibi engelliliğe neden olan problemlerin yaklaşık %80'inden sorumlu tutulan tütün ve tütün ürünleri kullanımı ise önlenabilir hastalık nedenleri arasında ilk sırada yer almaktadır. WHO'ya göre 15 yaş üzeri bireylerin %22'si sigara kullanmaktadır. Tütün ve tütün mamullerinin tüketiminin yaygınlaşmaya devam etmesi bu durumun "küresel bir sorun" olarak kabul edilmesi ve "Epidemi" olarak tanımlanmasına yönelik çalışmalara yön vermektedir (WHO, 2004). Dünya genelinde tütünle mücadele kapsamında tütün kullanımı açısından özel hedef olan çocuklar, kadınlar, engelliler gibi riskli gruplara yönelik programlar yaygınlaşmaktadır. Bu çalışmada amacımız engelli bireylerin stresle başa çıkma yollarından biri olduğunu öne sürdüğü sigara bağımlılığını ve sigaraya bakış açısını değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem

İstanbul Bağcılar Belediyesi Engelliler Sarayı'nın hizmetlerinden yararlanan bedensel engelli bireylerden gönüllü olanlar çalışmaya alındı. Katılımcılardan onay alınma sonrasında yüz yüze yapılan görüşme ile demografik özellikler ile sigara kullanımına ilişkin sorulardan oluşan ankete verdikleri cevaplar kaydedildi. Sigara bağımlılığını tanımlama ve skorlandırmak amacıyla Fagerstrom Testi kullanıldı. Veriler

bilgisayar ortamına aktarılarak SPSS 15.0 Programı ile analizleri yapıldı. İstatistiksel anlamlılık $p < 0.05$ olarak kabul edildi.

Bulgular

15-42 yaş arası (ort yaş:23,02±6,52) 47 gönüllü engelli birey (Kadın/Erkek=14/33) katıldı. Katılımcılardan 4 kişi sigarayı bırakmıştı. 8 kişi aktif sigara içicisi iken 35 kişi sigara kullanmıyordu.

Katılımcıların %57,4'ü ilköğretim, %29,8'i lise, %1,2'si yüksekokul mezunu iken %10,6'sı ise okuma-yazma bilmiyordu. Çalışmamızda yer alan engelli bireylerin %61,7'si sabit bir işte çalışmazken %19,1'i öğrenci, %8,5'u ise memur idi. Diğer meslek grupları (sporcu, müzisyen, danışman, aşçı, kuaför) ise %10,7 oranında olup her birinden 1'er katılımcı içermekte idi.

Aktif olarak sigara içenler ve sigarayı bırakmış olanlarda ilkokul yıllarında sigaraya başlama oranı %50 iken, son 5 yıl içinde sigaraya kullanmaya başlama oranı %33,3 olarak saptandı.

Arkadaş faktörü katılımcılar tarafından sigara içmede rol oynayan major neden (%78,7) olarak ifade edildi. Sigaraya başlama ve sigara kullanımında rolü olan diğer nedenler arasında sosyal problemler (%38,3), aile ve yakın çevre ile sorunlar (%27,7), iş-çalışma koşulları (%17) ile televizyon ve reklamlar (%17) yer aldı.

Fagerstrom nikotin bağımlılık testi sonuçlarına göre; çok düşük derecede sigara bağımlılığı %4,3; düşük derecede sigara bağımlılığı %10,6; orta derecede sigara bağımlılığı %4,3; yüksek derecede sigara bağımlılığı %4,3 ve çok yüksek derecede sigara bağımlılık oranı ise %2,1 olarak belirlendi.

Nikotin bağımlılığı ile sigara kullanım süresi ($r_s=0,825$ $p<0,001$) ve erkek cinsiyet ile günlük içilen sigara sayısı ($r_s=0,325$, $p=0,018$) arasında pozitif yönde ilişki saptandı.

Tartışma

Gelişmiş ülkelerde tütün kontrolü ile ilgili uygulanan politikalara bağlı olarak sigara kullanma oranları azalırken, sigara kullanımına ilişkin herhangi bir eylem planı olmayan ülkelerde bu oranlar artmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, 2008 yılında Türkiye genelinde 15 yaş ve üzerindeki bireylerin %31,3'ü her gün veya ara sıra tütün ve tütün mamullerini kullandığı saptanmıştır. Son dönemde yapılan yasal düzenlemelerin katkısıyla 2012 yılında bu oran yaklaşık olarak %27 olmuştur. Engelli bireylerde sigara bağımlılık oranı Türkiye ortalamasının altında yer alsa da çalışmamızda yer alan sigara kullanıcılarının sigaraya başlama yaşının düşük olması dikkat çekicidir.

2006 yılında Türkiye İstatistik Kurumu tarafından gerçekleştirilen "Aile Yapısı Araştırması"na göre sigara kullanım oranı erkeklerde % 50.6 iken, kadınlarda bu oran % 16.6 olarak bildirilmiştir. Çalışmamızda sigara kullanımı erkeklerde %70,2; kadınlarda ise %29,8 olarak saptanmıştır. Sigara kullanım oranlarının yüksek oluşu sigara kullanan katılımcıların sayısının düşük olmasına bağlanabilir.

Sonuç

Engelli bireylerde sigara kullanımı erkeklerde daha yüksek oranlarda ve nikotin bağımlılığı düşük seviyede olsa da sigaraya başlangıç yaşının düşük olması dikkat çekicidir. Sigaraya başlamada primer neden arkadaş çevresi olarak saptanmış ve sigara

kullanım süresi ile bağımlılık şiddeti arasında pozitif yönde ilişki olduğu belirlenmiştir. Sigara vazgeçilebilir bir alışkanlık olup WHO kapsamında bir hastalık olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle sağlık kuruluşlarına başvuran engelli bireylerin sigara kullanımını da sorgulanarak sigara bırakma programlarına yönlendirilmeleri önemlidir.

KAYNAKLAR

1. WHO. (1980). *International classification of impairments, disabilities and handicaps*. Geneva, World Health Organisation.
2. Coleman, D. (2000). Assisted suicide and disability. *Human Rights: Journal of the Section of Individual Rights and Responsibilities*, 27 (1), 1-11.
3. WHO. (2011). *World Report on Disability 2011*. WHO Library Cataloguing-in-Publication Data, ISBN 978 92 4 068521 5 (PDF);Chapter 2;25-28.
4. WHO. (2004). *Comparative quantification of health risks: Global and regional burden of disease attributable to selected major risk factors*. Geneva, World Health Organization.